

za posledních válek. Uzavření míru, propůjčení vyznamenání za osvědčenou statečnost před nepřítelem, projev uznání mocnářova chrabřím trupám v poli, dík císaře a krále za všechny projevy u příležitosti pětadvacetiletého jubilea panování, zavedení nového reglementu, zřízení nových vyznamenání, uznání vyslovené panovníkem vojsku za prokázanou zdatnost ve velkých cvičeních — vše to dalo se v armádním rozkaze.

Rozkaz armádní dobře sluší lišiti (§ 8 jedn. ř. pro c. a k. vojsko) od rozkazů vrchního velitelství armády a od rozkazů velitelství armády; rozkazy tyto vydávají dotyční velitelové a nikoli pro celou moc válečnou, nýbrž jen pro ony trupy a ústavy závazny jsou, které podřízeny jsou rozkazům uvedených právě velitelství. Armádní rozkaz dotýká se pouze oněch záležitostí, které výlučně vyhrazeny jsou císaři jakožto svrchovanému pánu nad vojskem; z důvodu tohoto není potřebí, aby některý ministr armádní rozkazy spolupodepisoval.

Armádní rozkazy vyhlášeny jsou v normálním věstníku pro vojsko, válečné námořnictvo a zemskou obranu.

Rozkaz platební viz Řízení mandátní a Řízení směnečné

Rozkaz vojenský jest nařízení představeného, jímž se má důsledkem vojenského poměru podřízenosti poddaný přiměti k určitému jednání neb opomenutí; spadají sem všechny odstíny počínaje nejvyšším armádním rozkazem až po pouhé zavolání velitele. Rozkaz rozlišuje se ve služební rozkaz, kterýž vyžaduje, aby uposlechnuto bylo nařízení patrně jakožto splnění povinnosti, která k úřední autoritě prýští z poměru podřízenosti, a v rozkaz ve věcech služebních, jímž se vypravují povinnosti služební nebo se jím žádá splnění služebních záležitostí. »Službou«, »nejvyšší službou« opět rozumí se pak všeliká zařízení (aktivní nebo passivní povahy), kteráž s sebou přinášejí povinnosti stavu vojenského. Služební rozkaz má tedy širší pojem, než-li rozkaz ve věcech služebních a zasahuje též obory, kteréž jsou se službou toliko v nepřímém spojení, jako ku př. chování se vojína k občanstvu posádky a pod.

Nejužší pojem jest při službě ve zbrani, jakž naznačeno v § 147 voj. zák. trest. »Představeným« vojenským jest bez rozdílu stavu ten, jemuž dle organického uspořádání, dle služebních předpisů neb dle zvláštních opatření přísluší právo dávatí rozkazy, naproti všem osobám vojenským, které jsou na rozkazy jeho vázány a tudíž jeho poddanými.

Dává-li se rozkaz, má se tak státi jasně, pokud možno, stručně a určitě, a důležité rozkazy dlužno dle možnosti udělití písemně a připojití dobu, kdy byly vydány. Bez závažných důvodů nemají být udělené rozkazy měněny a shledá-li některý představený nutným změnití některý důležitý rozkaz, kterýž byl dříve dán některému poddanému od jiného představeného, má se změna tato poznamenati písemně, aby poddaný byl chráněn před vydatelem původního rozkazu (srv. bod 115 služ. předp.). Právu dávatí rozkazy odpovídá povinnost poslouchati, kterážto povinnost víže každého poddaného vůči jeho představenému nebo nižšího vůči vyššímu, jestliže vyšší dává po právu rozkazy (srv. § 54 služ. předp.) a základem práva i povinnosti této jest právě služební poměr. Označí-li představený vůli svou výslovně jakožto rozkaz, povinen jest poddaný šetřiti ho jakožto rozkazu, ač-li z okolností beze vší pochybnosti nevysvítá, že netýká se rozkaz ten služby nebo je-li zvláštními ustanoveními vyloučeno rozkazu tohoto poslouchati (srv. ku př. ustanovení služeb. předp., dle něhož stráž

nesmí přijmouti rozkazy od nikoho jiného, než od svého velitele nebo od osoby jím vyslané), nebo odporuje-li rozkaz ten rozkazu právě danému od přímého představeného nebo konečně v tom případě, změní-li se později nepředvídaným způsobem okolnosti tou měrou, že uposlechnutí daného rozkazu očividně bylo na újmu službě (bod 62 a násl. služ. předp.). Toto obmezení bezpodmínečné poslušnosti rozkazův doplněno jest hlavně v ustanovení §§ 8, 158 a 248 lit. c) voj. zák. trest. Dle ustanovení těchto nelze poddanému přičítati za porušení poměru podřízenosti a jeho poslušnosti, neuposlechne-li daného rozkazu v těchto případech:

a) je-li rozkaz »zřejmě« v rozporu se službou nebo s věností zeměpánu povinovanou;

b) ukládá li rozkaz jednání, které jest »zřejmě« zločinem nebo přečinem (nebo nějakým jiným jednáním nezákonným). Není však zodpověden poddaný rozkazu uposlechnouti, jestliže se poslouchaje rozkazu omluvitelným způsobem mylil co do rozsahu rozkazu představeného nebo co do skutečného rozsahu, nebo uposlechl-li rozkazu vida nezbytí. Spoluzodpovědnému poddanému, kterýž není sám návodcem nebo původcem rozkazu později daného, svědčí však vždy polehčující důvod poslušnosti (§ 114 e) voj. z. trest.). Výjimky zákonem stanovené, kde představený samojediný zodpověden jest ze svého rozkazu, jsou tyto:

a) skolení zbabělců, kteří zpěčují se bojovati proti nepříteli, prchnouti chtějí nebo při velkém nebezpečí před nepřítelem vedou zbabělé řeči nebo rozšiřují neblahé zvěsti válečné (§§ 252, 255 a 259 voj. zák. trest.);

b) utracení těch, kdož vzdorně vydají se na kořist, nebo při vzmahající se nekázní vydají se v nepravý čas na kořist nebo plnění (§§ 264 a 499 voj. zák. trest.);

c) veřejně-li odňat cizí, movitý statek s použitím ohromení způsobeného v obyvatelích sbromážděním větší ozbrojené moci (§ 492 voj. zák. trest.).

Samo sebou se rozumí, že vojín sám jest zodpověden za to, přestoupí-li daný rozkaz.

Vzpírá-li se kdo nebo opomene-li úmyslně vykonati nějaký služební rozkaz, nevykoná-li důležitý služební rozkaz z netečnosti, vzepře-li se proti rozkazu, kterýmž se ukládá mimořádná služba, nebo nevykoná-li se takovýto rozkaz, nebo vzepře-li se kdo rozkazu danému k zachování kázně a řádu, dopouští se vesměs zločinu porušení poměru podřízenosti (§ 145 a násl. voj. zák. trest.).

Jinaké porušení poměru podřízenosti pokud jde o vojenský rozkaz, jest přečinem proti poměru podřízenosti (dle § 156 voj. zák. trest.) nebo přečinem proti kázní a řádu (§ 269 e) voj. zák. trest.), pokud se týká, pouhým disciplinárním přestupkem (§ 647 služ. před. I. díl). Zmíněné právě zločiny a přečiny jsou však vesměs delikty vojenskými, kterých mohou se dopustiti toliko osoby přísahavší na články válečné, tedy vojínové branného stavu. Osoby vojenské nenáležející k brannému stavu (ku př. vojenští lékaři, auditori, vojenští úředníci) dopouštějí se neuposlechnouce nějakého nařízení ze vzdoru nebo svévůle prostého přečinu proti povinnostem veřejného úřadu nebo veřejné služby (§ 588 voj. zák. trest.), pokud se týká, v mírnějších případech dopouštějí se, nejsouce poslušny rozkazu, disciplinárního přestupku.

Oproti důstojníkům, nenáležícím do stavu branného, nemůže však zpravidla býti spácháno porušení poměru podřízenosti trestné dle vojenského práva trestního, ježto důstojníci tito mají právo dávat rozkazy toliko osobám z mužstva a gažistům do nižší třídy hodnostní nezařazeným a toliko v ojedinelých případech (srv. bod 54 služ. předp. I. díl).

Konečně budiž podotknuto, že právo dávat rozkazy a rozsah rozkazu rozhodnými jsou pro příslušnost a objem disciplinárního práva trestního (bod 660 a násl. služ. předp. — srv. též »Právo disciplinární vojenské«).

Rozkaz zatýkací.

I. P o j e m.

Rozkaz zatýkací jest soudcovské nařízení důvody opatřené, kterýmž způsobiti se má zatčení jisté osoby. Ochrana svobody osobní uznaná v každém právním státu žádá však, aby po zákonu upraveno bylo jakékoli omezení této osobní svobody. Nejstarší zákon na ochranu osobní svobody jest magna charta, jež v konečné platnosti dovršena byla t. zv. habeas corpus acte v Anglii. Nařizuje pak obdobně jako staré saské právo »že žádný svobodný muž nesmí být zatčen ani žalařován, leda po rozsudku zákonném od osob stejného stavu na základě zákonů země.« Po způsobu anglického práva pokusily se pak i moderní ústavy jiných států stejnou měrou zajistiti osobní svobodu. Jmenovitě do řízení trestních pojata byla ustanovení, dle níž musí býti zevrubně vyčteny důvody a formy zatčení potřebného k účelům řízení trestního, aby se všeliké libovůli předešlo a co nej přesněji zachován byl svrchovaný požadavek každého právního státu »ochrana osobní svobody«. Ostatně pro postavení obviněného má rozhodnou důležitost, že cestou zákona vyčteny jsou podmínky, za kterých může býti před vynesením trestního rozsudku svobody zbaven.

II. Náležitosti rozkazu zatýkacího.

1. Příslušným vydati rozkaz zatýkací jest toliko soudce.

2. Rozkaz zatýkací musí být vyhotoven písemně a to v zájmu právní bezpečnosti a k zachování práva stížnosti příslušejícího zatčenému.

3. Rozkaz zatýkací má obsahovati: zevrubné označení osoby zatýkačem stíhané k zabezpečení totožnosti, udání činu jí za vinu kladeného, důvod zatčení.

4. Zatčení může vykonati bezpečnostní úřad a bezpečnostní orgány (§ 24 trest. ř.).

III. Druhy zatýkacího rozkazu.

Rakouské řízení trestní rozeznává srovnale s německým zákonem trestním:

1. předváděcí rozkaz, na základě jehož obviněný postaven jest k soudu s použitím násilí a má místo tehdy, nedostaví-li se obviněný k soudu neoznámiv náležitého důvodu k omluvě své (§ 174 tr. ř.).

2. Rozkaz zatýkací, kterýž vede k prozatimní vazbě, až se rozhodne o vazbě vyšetřovací. Rozkaz tento má místo, jestliže osoba podezřelá z nějakého zločinu nebo přečinu

a) při činu samém přistižena jest nebo bezprostředně po činu označena jest úředním honěním nebo veřejným hlasem za podezřelou ze zločinu nebo přečinu nebo dopadena jest se zbraní nebo s jinými předměty, které pocházejí ze zločinu nebo přečinu nebo poukazují k účastenství v něm.

b) Jestliže osoba taková chystala se na útěk nebo je-li podezřelá, že by uprchla ze strachu před vyšší trestu dle všeho jí hrozícího, nebo je-li